

L'enroc del detectiu inexistent

■ «EL CAPVESPRES DE L'HEROI»
 Autor: Jordi Mata.
 Editorial: Bromera.
 Pàgines: 158.

VICENÇ PAGÈS JORDÀ

Si alguna paraula pot servir per definir Jordi Mata (Barcelona, 1966), aquesta paraula és determinació. Ambició i treballador, ha publicat quatre novel·les abans de fer els trenta anys, ha guanyat més de trenta (30) premis literaris, ha revolucionat l'Associació de Joves Escriptors en Llengua Catalana i encara ha tingut temps per estudiar una carrera i per guanyar-se la vida. No és estrany que, en una entrevista recent, declarés que va ser «un nen precoç per a unes coses i procaç per a unes altres». L'ambició de Jordi Mata, però, és també —o sobretot— qualitativa. Cada llibre que escriu explora facetes noves: la família, la droga, la cirurgia, el vampirisme. No li fa mandra documentar-se per situar un llibre al Nàpols de la postguerra, i defuig les referències autobiogràfiques que es troben disseminades a les novel·les dels seus companys de generació.

Per tot això, no és estrany que a l'hora d'escriure una novel·la

«de detectiu», com *El capvespre de l'heroi*, hagi optat per una perspectiva metaliterària, probablement la més honesta que tenia a l'abast. Perquè *lés* lícit continuar escrivint històries de detectius cinquanta o seixanta anys després de Chandler i Hammet? Després que aquest parell d'escriptors renovessin el gènere, molts imitadors s'han limitat a repetir els seus esquemes de manera literàriament estèril però sovint econòmicament lucrativa. De fet, avui dia cert tipus de detectius han deixat de ser persones creïbles i s'han convertit en referents literaris o cinematogràfics, en clixés intercanviables, en ninots inevitables. Així és com tracta Jordi Mata el seu detectiu, Ulisses Miret, que es pensa que existeix i resulta que tan sols és la creació d'un escriptor medioere. Com molts dels detectius que poblen les pàgines de la nostra literatura, sembla un personatge de novel·la, circumstància que hem de considerar gairebé sempre un defecte; ara bé, Ulisses Miret és un personatge de novel·la, fet que el situa en l'òrbita de la postmodernitat.

Al llarg del llibre, Jordi Mata utilitza les convencions del gènere: Ulisses Miret rep la visita d'un client misteriós, que li paga

molt bé per realitzar una obscura missió, en la qual el lector acompanya el detectiu. El llibre està esquitxat de diàlegs ràpids i abundosos, d'escenes imprevisibles, fins i tot d'algun confident que mor sota un fanal abans de revelar els secrets, i culmina amb una escena final que lliga tots els caps: llibre àgil, de digestió ràpida. Jordi Mata, però, segueix aquestes convencions en la mesura en què li serveixen per desmuntar alguns dels tòpics del gènere: el seu detectiu es fa gran, s'avorreix i la seva credibilitat professional i el seu ardor sexual fan aigües (ha mantingut la relació amb la seva xicota, amb qui naturalment no s'ha volgut casar, i la rutina els asfixia).

A partir de la misteriosa mort d'un crític literari, Ulisses Miret es veu atrapat en una espessa i enganxosa teranyina que el porta a fer el ridícul repetides vegades, i a plantejar el vell dilema dels excessos de lucidesa: o la conxorxa exterior o la paranoia interior. En l'escena final, en què el detectiu coneix el seu autor, sentim el vertigen davant l'abisme: l'escena que estan vivint ja ha estat escrita, i és el final de l'última novel·la de Marcel Swan. «Quan la publiquin, tothom sabrà que ja no hi haurà més aventures de l'U-

lisses Miret, que aquest s'ha mort amb aquell que el somiava, perquè el que em somia a mi també haurà decidit fer-me fora de la seva ment.» El personatge aconsegueix el seu desig més íntim, que és matar el seu autor, però també troba la mort: tècnicament, l'autor s'ha suïcidat fent-lo servir, un cop més, d'instrument.

Com tota aventura metaliterària, el colofó lògic de la revelació que rep Ulisses Miret afecta de ple tots els lectors: ¿i si al lector d'*El capvespre de l'heroi* —o al d'aquestes línies— també l'ha imaginat un autor desvagat? L'escena recorda la referència a les peces dels escacs d'un poema de Borges:

*«No saben que la mano señalada
 del jugador gobierna su destino
 No saben que un rigor adamantino
 Sujeta su albedrío y su jornada.»*

I, més endavant:

*«También el jugador es prisionero
 (la sentencia es de Omán) de otro
 [tablero.]»*

Jordi Mata és fill de l'època i, per bé o per mal, la seva època no li permet fer fotocòpies embandocades de Philip Marlowe i Sam Spade. Davant l'escotament del gènere, el seu Ulisses és un detectiu creïble perquè no pretén ser-ho. O potser perquè reforça els dubtes del lector sobre la seva pròpia identitat.